Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zlepšenie rovnosti v EÚ

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2023/C 75/09)

Spravodajkyňa: **Özlem YILDIRIM**

Spoluspravodajca: **Cristian PÎRVULESCU**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	20. 1. 2022
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
	stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	29. 9. 2022
Prijaté v pléne	26. 10. 2022
Plenárne zasadnutie č.	573
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	140/13/31

1. **Závery a odporúčania**

1.1. EHSV poukazuje na preambulu Charty základných práv Európskej únie, v ktorej sa uvádza, že Únia je „založená na nedeliteľných a univerzálnych hodnotách ľudskej dôstojnosti, slobody, rovnosti a solidarity“. Zdôrazňuje aj význam jej článku 20, v ktorom je zakotvená zásada rovnosti všetkých osôb pred zákonom.

1.2. Hoci uplatňovanie zásady rovnosti zakazuje diskrimináciu, EHSV pripomína, že sa zasadzuje aj za koherentné uplatňovanie právnej normy.

1.3. EHSV dôrazne vyzýva Radu, Európsky parlament a Komisiu, aby pokračovali v zabezpečovaní ochrany pred diskrimináciou v prístupe k tovaru a službám, najmä prijatím návrhu smernice o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu ([1]).

1.4. EHSV sa domnieva, že existuje pevný základ v podobe Charty základných práv Európskej únie a že nástroje na ochranu základných práv sa musia vytvárať jednotným spôsobom v celej Únii. Okrem toho je nevyhnutné zohľadniť všetky interakcie, prostredia a situácie, v ktorých môže dochádzať k diskriminácii. V dôsledku rozdielnej právnej ochrany sa vytvára neprijateľná hierarchizácia práv a celé kategórie osôb zostávajú bez ochrany.

1.5. Súčasný európsky systém ochrany spočíva najmä v tom, že obete využívajú súdne prostriedky nápravy a právne možnosti individuálne. Z viacerých štúdií však vyplýva, že nahlasovanie a súdne konania neumožňujú reagovať na štrukturálny, prierezový a systémový rozmer nerovností a že využívanie právnych možností je zo strany obetí zanedbateľné, štatisticky veľmi výnimočné a až na poslednom mieste ([2]).

1.6. EHSV zdôrazňuje, že komplexné nerovnosti a diskrimináciu, ktoré spôsobujú spoločenské štruktúry, možno odstrániť len prostredníctvom koherentnej a komplexnej politiky, konkrétnych prostriedkov a dlhodobej angažovanosti. Osveta, zviditeľňovanie a vzdelávanie sú dôležitými nástrojmi, ktoré treba aktivovať vo všetkých zložkách spoločnosti.

1.7. EHSV sa domnieva, že presadzovanie rovnosti a ochrana základných práv sa musia začleniť do širšej sociálnej vízie, kde sa znásobujú a posilňujú nástroje, pomocou ktorých členské štáty a európske inštitúcie poskytujú podporu jednotlivcom a verejným a súkromným subjektom.

([1]) COM(2008) 426.

([2]) Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Rovnosť v EÚ 20 rokov od začatia vykonávania smerníc o rovnosti*, apríl 2021 (úplné znenie správy nie je dostupné v slovenskom jazyku).

1.8. EHSV sa domnieva, že Únia musí aktívne podporovať uznávanie všeobecnej zásady rovnosti a pozitívnych povinností spojených so zabezpečením rovnosti príležitostí a že inštitúcie musia preto iniciovať vytvorenie ďalšej generácie opatrení na podporu rovnosti v Európe.

1.9. EHSV uznáva, že vďaka technologickému vývoju si mnohí občania môžu ľahšie uplatniť svoje práva, upozorňuje však na to, že v skutočnosti to môže viesť k vzniku nových nerovností, a preto je potrebné zasiahnuť s cieľom zabezpečiť monitorovanie ďalšieho vývoja a uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania.

1.10. S cieľom nájsť iný spôsob, než je zaťaženie jednotlivcov spojené so súdnymi spormi, dať opravnému prostriedku silu zodpovedajúcu praktikám, ktoré sa ním postihujú, a urobiť z právneho rámca účinnú hrozbu, ktorá umožní právnou reguláciou zamedziť diskriminácii, sa EHSV zasadzuje za to, aby Únia vypracovala právne predpisy v záujme prijatia noriem na to, aby sa v členských štátoch uľahčilo uplatňovanie kolektívnych žalôb, ktorými sa zlepší prístup k súdnemu prostriedku nápravy a jeho dosah, s cieľom bojovať proti diskriminácii a brániť rovnaké zaobchádzanie.

1.11. EHSV sa domnieva, že Únia musí zaistiť politickým činiteľom, odborom a združeniam bezpečnosť, rovnaké zaobchádzanie a ochranu prostredníctvom orgánov členských štátov v súlade so svojimi hodnotami demokracie, právneho štátu a nediskriminácie z dôvodu politického názoru.

1.12. Zlepšiť sa musí aj schopnosť všetkých občianskych subjektov, najmä tých, ktoré sa podieľajú na ochrane ľudských práv, pracovať s dostupnými právnymi nástrojmi a spolupracovať s verejnými inštitúciami.

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1. EHSV poukazuje na preambulu Charty základných práv Európskej únie, v ktorej sa uvádza, že Únia je „založená na nedeliteľných a univerzálnych hodnotách ľudskej dôstojnosti, slobody, rovnosti a solidarity“. Zdôrazňuje aj význam jej článku 20, v ktorom je zakotvená zásada rovnosti všetkých osôb pred zákonom.

2.2. Hoci uplatňovanie zásady rovnosti zakazuje diskrimináciu, EHSV pripomína, že sa zasadzuje aj za koherentné uplatňovanie právnej normy.

2.3. V Európskej únii sa v súčasnosti uznávajú rôzne formy nerovnosti a ich prierezový rozmer (vrátane rodových, etnických, sociálnych, generačných nerovností atď.).

2.4. Viac ako 20 rokov po prijatí Amsterdamskej zmluvy všetky európske a vnútroštátne ukazovatele poukazujú na pretrvávajúcu diskrimináciu na základe etnického pôvodu, rasy, pohlavia, sexuálnej orientácie, názorov a presvedčenia, zdravotného postihnutia a veku, zamestnania, prístupu k tovaru, vzdelávaniu, verejným službám a sociálnej ochrane.

2.5. Diskriminácia pretrváva najmä v dôsledku zložitých, často kumulovaných procesov, ktoré sú výsledkom integrovaných procesov, ako aj systémov a noriem vytvárajúcich a opakujúcich priamu alebo nepriamu diskrimináciu. Táto spleť príčin nerovností vedie k situáciám, ktoré sú preto systémové a predstavujú skutočné prekážky pri presadzovaní rovnosti ([3]).

2.6. EHSV prostredníctvom svojich členov, ale aj prostredníctvom činností realizovaných priamo v členských štátoch, taktiež konštatuje, že sa zhoršila celková spoločenská klíma a čoraz viac sa šíri diskriminačné správanie voči zraniteľným osobám. Z tohto hľadiska je jednoznačne potrebné rýchlo a koordinovane zasiahnuť na úrovni štátov aj na európskej úrovni.

2.7. Okrem toho takmer po dvoch rokoch krízy spôsobenej pandémiou ochorenia COVID-19 viaceré agentúry OSN vrátane Medzinárodnej organizácie práce (MOP) ([4]) zaznamenali znepokojivé známky zhoršenia sociálnych a územných nerovností. Kríza prehĺbila sociálne a hospodárske nerovnosti a výrazne zasiahla európske podniky tým, že oslabila ich schopnosť zachovať a vytvárať pracovné miesta.

2.8. V dôsledku toho sú chudobné alebo zraniteľné sociálne skupiny nepochybne zraniteľnejšie voči diskriminácii, ktorá sa navyše spája s ďalšími faktormi zraniteľnosti. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné zamerať sa na špecifickú povahu každého takéhoto typu diskriminácie a vypracovať silnú politiku na boj proti akejkoľvek diskriminácii hospodársky a sociálne znevýhodneného obyvateľstva v EÚ.

([3]) Mulder, J., *Indirect sex discrimination in employment* (Nepriama diskriminácia na základe pohlavia v oblasti zamestnanosti), Európska sieť právnych expertov v oblasti rodovej rovnosti a nediskriminácie, Európska komisia, 2020.

([4]) Pozri 8. správu MOP o dôsledkoch prebiehajúcej krízy pre svet práce *COVID-19: ILO Monitor – 8th edition*, 27. októbra 2021.

2.9. EHSV zdôrazňuje, že komplexné nerovnosti a diskrimináciu, ktoré spôsobujú spoločenské štruktúry, možno odstrániť len prostredníctvom silnej politiky, konkrétnych prostriedkov a dlhodobej angažovanosti. Je nevyhnutné zintenzívniť a zvýšiť podporu pre vnútroštátne organizácie pre rovnosť a ľudské práva, najmä pokiaľ ide o zlepšenie ich nezávislosti a zvýšenie počtu zamestnancov a pridelených finančných prostriedkov. Osveta, zviditeľňovanie a vzdelávanie sú dôležitými nástrojmi, ktoré treba aktivovať vo všetkých zložkách spoločnosti a verejnej politiky.

2.10. EHSV sa domnieva, že presadzovanie rovnosti a ochrana základných práv sa musia začleniť do širšej sociálnej vízie, kde sa znásobujú a posilňujú nástroje, pomocou ktorých členské štáty a európske inštitúcie poskytujú podporu jednotlivcom a verejným a súkromným subjektom.

2.11. EHSV opätovne potvrdzuje, že plne podporuje nový Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, a domnieva sa, že existuje mnoho prvkov konvergencie, pokiaľ ide o podporu rovnosti, ochranu základných práv a boj proti diskriminácii ([5]). V záujme dosiahnutia jeho cieľov by sa mala venovať väčšia pozornosť ich uplatňovaniu v praxi.

2.12. V nadväznosti na svoje predchádzajúce stanoviská ([6]) EHSV uznáva úsilie, ktoré EÚ vyvíja v oblasti rovnosti medzi ženami a mužmi, ochrany pred diskrimináciou na základe etnického pôvodu, rasy alebo veku, náboženstva, názoru alebo presvedčenia, ochrany práv LGBTQIA+ osôb, práv osôb so zdravotným postihnutím, ako aj v oblasti integrácie Rómov a presadzovania práv migrantov.

2.13. Ako už výbor uviedol, charta má nevyužitý potenciál pre inštitúcie na ochranu ľudských práv, ako aj pre organizácie občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov. Niektoré aspekty treba zlepšiť, aby sa zvýšil jej pozitívny vplyv z hľadiska ochrany, prevencie, podpory, zavádzania a uplatňovania zásady rovnosti ([7]).

2.14. Súčasný európsky systém ochrany spočíva najmä v tom, že obete využívajú súdne prostriedky nápravy a právne možnosti individuálne. Z viacerých štúdií však vyplýva, že nahlasovanie a súdne konania neumožňujú reagovať na štrukturálny, prierezový a systémový rozmer nerovností a že využívanie právnych možností je zo strany obetí zanedbateľné, štatisticky veľmi výnimočné a až na poslednom mieste ([8]).

2.15. V súčasnosti sa boj proti diskriminácii v oblasti zamestnania obmedzuje na situácie týkajúce sa foriem diskriminácie uvedených v článku 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (pohlavie, rasový alebo etnický pôvod, náboženské vyznanie alebo viera, postihnutie, vek alebo sexuálna orientácia).

2.16. Okrem toho sa ochrana práva EÚ v oblasti prístupu k tovaru a službám obmedzuje na rasový alebo etnický pôvod a rodovú rovnosť. Žiadna iná forma porušenia rovnosti sa za porušenie rovnosti nepovažuje a ochrana pred diskrimináciou je v prípade každej formy odlišná.

2.17. Ochrana pred diskrimináciou sa v súčasnosti v jednotlivých členských štátoch líši. Niektoré z nich poskytujú ochranu v oblasti tovaru a služieb pred všetkými formami diskriminácie uvedenými v článku 19, zatiaľ čo iné chránia aj nad rámec ustanovení tohto článku. V dôsledku toho je ochrana pred diskrimináciou, a teda aj rovnosť, v jednotlivých členských štátoch odlišná.

2.18. Práve vo svetle týchto postrehov je potrebné stanoviť ďalšie kroky, ktoré treba podniknúť, aby sa prekročili súčasné obmedzenia z hľadiska uplatňovania mechanizmu účinnej ochrany rovnosti v rámci Európskej únie v záujme inkluzívnosti.

([5]) Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv (SOC/679) (Ú. v. EÚ C 374, 16.9.2021, s. 38).

([6]) Pozri najmä tieto stanoviská: *Situácia žien so zdravotným postihnutím* (SOC/579) (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 20); *Situácia rómskych žien* (SOC/585) (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 20); *Príprava programu EÚ v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2020 – 2030* (SOC/616) (Ú. v. EÚ C 97, 24.3.2020, s. 41); *Riadenie rozmanitosti v členských štátoch EÚ* (SOC/642) (Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 7); *Únia rovnosti: stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025* (SOC/667) (Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 128); *Akčný plán pre integráciu a začlenenie 2021 – 2027* (SOC/668): (Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 134); *Únia rovnosti: Stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030* (SOC/680) (Ú. v. EÚ C 374, 16.9.2021, s. 50); a *Nový strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov*.

([7]) Stanovisko na tému *Stratégia posilnenia uplatňovania Charty základných práv v EÚ* (SOC/671) (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 50).

([8]) Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Rovnosť v EÚ 20 rokov od začatia vykonávania smerníc o rovnosti* (už citované).

3. **Konkrétne pripomienky**

3.1. *Podpora presadzovania všeobecnej zásady rovnosti v členských štátoch*

3.1.1. Súčasná situácia v Európe svedčí o tom, že zásada rovnosti je ambíciou, ktorej naplnenie je do veľkej miery ohrozené. Komisia napríklad sama uvádza, že v čase pandémie COVID-19 bol rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti v Európe veľkou výzvou ([9]).

3.1.2. Zatiaľ čo dnes niektoré európske krajiny začleňujú všeobecnú zásadu rovnosti do svojho právneho rámca a zakotvujú právo na rovnaké zaobchádzanie v občianskej spoločnosti, v ekonomických vzťahoch a vo vzťahoch so štátom, iné postihujú len takú diskrimináciu, ktorú výslovne zakazuje zákon, a nestanovujú žiadnu pozitívnu povinnosť uplatňovať zásadu rovnosti ([10]).

3.1.3. Táto priepasť vytvára značné rozdiely medzi európskymi občanmi a obyvateľmi, pokiaľ ide o rozsah zásady rovnosti, jej ochranu zákonom a požiadavky kladené na jej účinné vykonávanie.

3.1.4. EHSV vyzýva Komisiu, aby uznala štrukturálne ťažkosti, ktoré bránia úplnej realizácii zásady rovnosti a ktoré odhalil obmedzený pokrok a veľký rozsah nerovností v dnešnej Európe. Do tohto priebežného hodnotenia by sa mali aktívne zapájať vnútroštátne organizácie na podporu rovnosti a ochranu ľudských práv.

3.1.5. EHSV sa domnieva, že Únia musí bezpodmienečne prijať ambicióznu politiku na presadenie zásady rovnosti a rovnakých príležitostí, ktorá bude zodpovedať hodnotám proklamovaným v Zmluve o Európskej únii a Charte základných práv Európskej únie, a zároveň musí využiť všetky oblasti svojich kompetencií. EHSV preto podporuje novú iniciatívu Európskej komisie založenú na článkoch 157 a 19 zmluvy, ktorá sa zameriava na účinnosť vnútroštátnych orgánov pre rovnosť a na rozvoj ich potenciálu, ich početných úloh a kapacít.

3.1.6. Únia sa musí vybaviť konkrétnymi prostriedkami na to, aby premenila všeobecnú zásadu rovnosti na právnu zásadu, ktorá bude uplatniteľná vo všetkých členských štátoch a umožní poskytnúť ochranu aj v iných prípadoch, ako je nerovnaké zaobchádzanie spojené so siedmimi formami diskriminácie uvedenými v článku 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Využitie štrukturálnych fondov by napríklad bolo jedným z účinných prostriedkov na skutočné zavedenie antidiskriminačných opatrení.

3.1.7. Uznanie všeobecnej zásady rovnakého zaobchádzania, vytvorenie pozitívnych povinností a uznanie ich systémového rozmeru sú prostriedkami na zlepšenie boja proti ekonomickým a sociálnym nerovnostiam.

3.2. *Boj proti nerovnostiam a diskriminácii, ktoré vznikajú v digitálnej oblasti*

3.2.1. EHSV uznáva, že vďaka technologickému vývoju si mnohí občania môžu ľahšie uplatniť svoje práva, upozorňuje však na to, že v skutočnosti to vedie k vzniku nových nerovností v prístupe k právam a službám, ako aj k novej potrebe zasiahnuť s cieľom brániť zásadu rovnakého zaobchádzania.

3.2.2. Digitálna transformácia služieb štátu a prístupu k tovaru a službám (najmä základným službám) viedla k hlbokej zmene vzťahu s používateľmi, keďže sa odbúrali fyzické prekážky, vznikli však nové, digitálne bariéry. Niektorí občania, najmä tí, ktorí sú zraniteľnejší, ocitli sa v ťažkej situácii alebo majú zdravotné postihnutie, ako aj väčšina starších ľudí na európskom území, tak nemajú prístup k určitým právam a službám ([11]).

3.2.3. Vzhľadom na tieto nedostatky je nevyhnutné vytvoriť a zaviesť nové verejné politiky na podporu digitálneho začlenenia a stanoviť pre verejných a súkromných prevádzkovateľov pozitívne povinnosti voči používateľom, a to vrátane jednoduchého a bezplatného prístupu.

([9]) Európska komisia, *Solidarita v oblasti zdravia: zmierňovanie nerovností v oblasti zdravia v EÚ* [C(2009) 567 v konečnom znení].

([10]) Crowley, N., *Making Europe More Equal: A legal duty?*, Equinet, 2016.

([11]) Francúzsky ombudsman, *Dématérialisation et inégalités d'accès aux services publics* (Digitalizácia a nerovnosti v prístupe k verejným službám), 2019; *Dématérialisation des services publics: trois ans après, où en est-on?* (Digitalizácia verejných služieb: o tri roky neskôr, ako na tom sme?), 2022.

3.2.4. Okrem technických ťažkostí s prístupom a v súvislosti s nástrojmi založenými na algoritmoch ([12]) a biometrických technológiách ([13]) EHSV konštatuje, že stojíme pred novými výzvami, pokiaľ ide o porušovanie práv a vznik diskriminácie.

3.2.5. Ako dokazuje činnosť Rady Európy ([14]) a Agentúry Európskej únie pre základné práva ([15]), algoritmické rozhodnutia vedú k nástrojom rozhodovania s diskriminačnou zaujatosťou založenou na úsilí o automatizovanú reprodukciu výsledkov. Najdôležitejšími právnymi nástrojmi na zmiernenie rizika diskriminácie založenej na umelej inteligencii sú nediskriminačné právne predpisy a právne predpisy o ochrane údajov. Ak by sa tieto právne nástroje účinne presadzovali, mohli by pomôcť v boji proti nezákonnej diskriminácii.

3.2.6. EHSV sa domnieva, že kontrola týchto účinkov si vyžaduje zavedenie silnej verejnej politiky, ktorá sa bude uplatňovať na celý európsky vnútorný trh, ako aj na mimoeurópske hospodárske subjekty, čím sa v nadväznosti na právne predpisy o digitálnych službách, ktoré sú momentálne vo fáze schvaľovania, uloží zavedenie kontrolných postupov z hľadiska automatického rozhodovania, overovania údajov, hodnotenia, posúdení vplyvu a nápravy pri vývoji a zavádzaní týchto technológií. Prijatie smernice o digitálnych službách môže takisto pomôcť nájsť riešenia.

3.3. *Rozvoj ochrany rovnakého zaobchádzania a boja proti diskriminácii v pracovnom živote*

3.3.1. EHSV zdôrazňuje, že pre integráciu a naplnenie prísľubu rovnosti pre všetkých má rozhodujúci význam zamestnanie.

3.3.2. Napriek historickému záväzku Európskej únie k rovnosti žien v zamestnaní nám súčasná situácia pripomína, že dôsledky kríz (hospodárskych, zdravotných alebo sociálnych) tradične ako prvé pociťujú ženy. Rovnosť medzi mužmi a ženami v zamestnaní zostáva jednou z hlavných výziev, ktorým čelia európske krajiny. V dôsledku krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 miera zamestnanosti žien vo všetkých vekových kategóriách a všetkých profesijných skupinách klesla, a to celkovo na 61,8 % ([16]).

3.3.3. Tieto rodové nerovnosti sa pridávajú k ďalším formám nerovnosti. Z prieskumu, ktorý uskutočnil Eurostat v roku 2019, vyplýva, že 68 % ľudí so zdravotným postihnutím bolo ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením v porovnaní s 28,4 % celkovej populácie ([17]). 21 % ľudí, ktorí sa považujú za LGBT osoby, sa cítilo diskriminovaných v práci, rovnako ako 25 % ľudí maghrebského, afrického alebo rómskeho pôvodu ([18]).

3.3.4. Z prieskumu Eurobarometra o diskriminácii z roku 2020 vyplýva, že 59 % Európanov sa domnieva, že hlavnou príčinou diskriminácie je etnický pôvod alebo farba pleti, a zo štúdií vyplýva, že diskriminácia je obzvlášť markantná, pokiaľ ide o zamestnanie, kde má značný dosah na rovnosť príležitostí a sociálne začlenenie. Mali by sa zaviesť účinné metódy na preukázanie tejto diskriminácie pred súdmi, ako je Clercova metóda uznávaná francúzskymi najvyššími súdmi, ktorá umožňuje porovnávať kariérny rozvoj osôb zamestnaných na rovnakej úrovni ([19]).

3.3.5. Európska politika v oblasti boja proti diskriminácii v zamestnaní sa v súčasnosti obmedzuje na právny rámec, ktorý umožňuje predkladať prípady diskriminácie súdom, pričom ťažké bremeno boja proti diskriminácii musí niesť potenciálna obeť, ktorá musí podať jednu alebo viacero žalôb proti svojmu zamestnávateľovi, poskytovateľovi služieb alebo štátu.

([12]) Gerards, J. Xenidis, R., *Algorithmic discrimination in Europe* (Algoritmická diskriminácia v Európe), Európska sieť právnych expertov v oblasti rodovej rovnosti a nediskriminácie, Európska komisia, 2020.

([13]) Francúzsky ombudsman, *Technologies biométriques: L'impératif respect des droits fondamentaux* (Biometrické technológie: nutné dodržiavanie základných práv), 2021.

([14]) Rada Európy, ECRI, Zuiderveen Borgesius, Frederik, *Discrimination, intelligence artificielle et décisions algorithmiques* (Diskriminácia, umelá inteligencia a algoritmické rozhodnutia), 2018.

([15]) Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Správne zvládnutá budúcnosť: Umelá inteligencia a základné práva*, 2021.

([16]) Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE), *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic* (Rodová rovnosť a sociálno-hospodárske dôsledky pandémie ochorenia COVID-19).

([17]) Eurostat, *Income inequalities* (Mzdové nerovnosti), 2019.

([18]) Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Rovnosť v EÚ 20 rokov od začatia vykonávania smerníc o rovnosti* (už citované).

([19]) Chappe, V.A., *La preuve par comparaison: méthode des panels et droit de la non-discrimination* (Dôkaz porovnaním: panelová metóda a antidiskriminačné právo), Sociologies pratiques, 2011/2 č. 23, s. 45 až 55; Rámcové rozhodnutie ombudsmana č. 2022-139 z 31. augusta 2022; Kasačný súd: Cass. soc.10/07/1998 č. 90-41231; Cass. soc. 04/07/2000 č. 98-43285; Cass. soc. 28/06/2006, č. 04-46419.

3.3.6. Komisia už dlho uznáva, že diskriminácia je výsledkom kolektívnych javov. Pre obete sú súdne spory v jednotlivých prípadoch veľmi ťažké. Jav nepodávania žalôb vo veciach diskriminácie je zdokumentovaný a rozsiahly ([20]). Diskriminácia v zamestnaní je predmetom malého počtu súdnych konaní a žaloby z dôvodu diskriminácie v prístupe k tovaru a službám sa takmer vôbec nepodávajú Mohli by sa posilniť mimosúdne mechanizmy a postupy na presadzovanie rovnosti, ako aj podpora právnej činnosti pro bono a súdnych sporov vo verejnom záujme.

3.3.7. S cieľom nájsť iný spôsob, než je zaťaženie jednotlivcov spojené so súdnymi spormi, dať opravnému prostriedku silu zodpovedajúcu praktikám, ktoré sa ním postihujú, a urobiť z právneho rámca účinnú hrozbu, ktorá umožní právnou reguláciou zamedziť diskriminácii, sa EHSV zasadzuje za to, aby Únia vypracovala právne predpisy v záujme prijatia procesných nástrojov na to, aby sa v členských štátoch uľahčil prístup k právam, napríklad prostredníctvom využívania mechanizmu kolektívnych žalôb, ktorými sa zlepší prístup k súdnemu prostriedku nápravy a jeho dosah, s cieľom bojovať proti diskriminácii a brániť rovnaké zaobchádzanie.

3.3.8. Okrem toho, ak má Európska únia v úmysle účinne bojovať proti diskriminácii na pracovisku, súdne spory nemôžu byť jedinou metódou zásahu proti kolektívnej a systémovej diskriminácii.

3.3.9. Európska únia musí rozšíriť rozsah svojich zásahov proti diskriminácii nad rámec súdnych opravných prostriedkov tým, že nariadi zavedenie preventívnych nástrojov, ktoré umožnia konať skôr, ako vzniknú nerovnosti, napraviť postupy a predchádzať diskriminácii.

3.3.10. EHSV sa domnieva, že na ochranu pred diskrimináciou vo všetkých formách uvedených v článku 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa musia uplatňovať porovnateľné politiky. Vyzýva preto Komisiu, aby:

i. sa zaviazala, že bude účinne presadzovať prijaté opatrenia alebo prijme nové opatrenia na podporu rovnosti v zamestnaní a zabezpečenie skutočného uplatňovania platných právnych predpisov v rámci svojej politiky zamestnanosti a antidiskriminačnej politiky;

ii. presadila prijatie opatrení, ktorými sa analýza diskriminácie na pracovisku stane všeobecne rozšírenou praxou, a podporovala povinnosti zamestnávateľov v oblasti hodnotenia, podávania správ a monitorovania;

iii. pomáhala podnikom rozvíjať antidiskriminačné a inkluzívne postupy.

3.4. *Rozšírenie a zjednotenie rozsahu ochrany pred diskrimináciou v rámci Únie*

3.4.1. EHSV dôrazne vyzýva Európsku úniu, aby pokračovala v zabezpečovaní ochrany pred diskrimináciou v prístupe k tovaru a službám, najmä prijatím návrhu smernice o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu.

3.4.2. EHSV poznamenáva, že ochrana pred diskrimináciou v prístupe k tovaru a službám v súčasnej podobe vedie k hierarchii ochrany podľa foriem diskriminácie, a preto vzniká situácia nerovnakej ochrany osôb, ktorých sa tieto formy diskriminácie týkajú.

3.4.3. Keďže zásada nediskriminácie je pilierom ochrany základných práv v rámci Únie, kým je pozastavené prijatie návrhu smernice, Európska únia nesplní svoje poslanie v oblasti rovnakého požívania práv v európskom verejnom priestore.

3.4.4. EHSV žiada Radu, Parlament a Komisiu, aby zabezpečili prijatie tohto návrhu smernice v znení zahŕňajúcom jeho všeobecné návrhy na zlepšenie možností prístupu k právam a opravným prostriedkom vrátane nástrojov, ktoré uľahčia prístup k právam prijatím postupov kolektívnej žaloby s cieľom zabezpečiť ich účinnosť a uznanie právomocí vnútroštátnych orgánov na boj proti diskriminácii.

3.4.5. EÚ by mala ďalej zintenzívniť svoje úsilie a spoluprácu v praxi a zabezpečiť, aby sa dôstojnosť a základné práva LGBTQIA+ osôb rešpektovali bez výnimky, aby tieto osoby neboli nikde prenasledované a aby sa posilnila ich účasť na verejnom živote.

([20]) Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Rovnosť v EÚ 20 rokov od začatia vykonávania smerníc o rovnosti* (už citované).

3.5. EHSV sa domnieva, že Únia musí aktívne presadzovať uznanie všeobecnej zásady rovnakých príležitostí a pozitívnych povinností v tejto súvislosti. Inštitúcie EÚ musia podporovať aj vnútroštátne organizácie pre otázky rovnosti a pre ľudské práva prostredníctvom prijatia záväzných noriem, aby mohli naplno využiť svoj potenciál a zabezpečiť účinné uplatňovanie existujúcich právnych predpisov.

3.6. *Obnova ochrany pred politickou, odborovou a občianskou diskrimináciou*

3.6.1. EHSV konštatuje, že v posledných rokoch v celej Európe môžu politickí aktivisti, odboroví aktivisti (alebo členovia zamestnaneckých združení), ako aj občianski aktivisti naraziť na ťažkosti pri uplatňovaní svojej slobody prejavu a konania, napríklad keď si chcú uplatniť právo demonštrovať, aby mohli vyjadriť svoje požiadavky alebo rokovať.

3.6.2. EHSV sa domnieva, že Európska únia a členské štáty musia v súlade so svojimi právnymi predpismi a platnými medzinárodnými nástrojmi účinným spôsobom zaistiť politickým činiteľom, sociálnym partnerom a združeniam bezpečnosť, rovnaké zaobchádzanie a ochranu prostredníctvom orgánov členských štátov v súlade so svojimi hodnotami demokracie, právneho štátu a nediskriminácie na základe politického názoru.

3.6.3. Všetky členské štáty ratifikovali dohovor MOP C087 o slobode združovania a o ochrane práva na združovanie a dohovor MOP C098 o práve na združovanie a kolektívne vyjednávanie. Dodržiavať a podporovať sa musí aj sloboda združovania a právo na združovanie. Dôležité je, aby sa na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ konali diskusie o spôsobe, ako zabezpečiť, aby pracovníci mohli mať prístup k zastúpeniu odbormi a mohli vykonávať právo na združovanie a právo uskutočniť kolektívnu akciu ([21]). EHSV so zreteľom na medzinárodne uznávané normy MOP dôrazne vyzýva členské štáty a Komisiu, aby v súlade so svojimi právnymi predpismi, systémami pracovnoprávnych vzťahov a platnými medzinárodnými nástrojmi zabezpečili účinnú ochranu slobody združovania a práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať.

3.7. *Efektívne vnútroštátne inštitúcie na podporu rovnosti, ochranu základných práv a boj proti diskriminácii*

3.7.1. S uplatňovaním európskych a vnútroštátnych predpisov v tejto oblasti sú príliš často spojené značné obmedzenia súvisiace s právnymi, inštitucionálnymi, organizačnými a finančnými aspektmi, ktoré sú pre každý členský štát špecifické.

3.7.2. Výbor sa domnieva, že by sa mali zaviesť konkrétne plány vrátane finančnej podpory na zlepšenie kapacity príslušných vnútroštátnych inštitúcií.

3.7.3. Výbor vyzýva Komisiu, aby navrhla program pomoci vnútroštátnym inštitúciám, ktoré pôsobia v oblasti ľudských práv, s cieľom zlepšiť, posilniť a racionalizovať ich kapacity (tvorba, akreditácia a súlad s medzinárodnými normami), ktorého súčasťou bude zvyšovanie povedomia, prehlbovanie vedomostí a reagovanie na osobitné potreby všetkých skupín.

3.7.4. Zlepšiť sa musí aj schopnosť všetkých občianskych subjektov, najmä tých, ktoré sa podieľajú na ochrane ľudských práv, pracovať s dostupnými právnymi nástrojmi a spolupracovať s verejnými inštitúciami. Je nevyhnutné zaistiť lepšiu podporu sociálnym subjektom a organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré zabezpečujú obetiam diskriminácie prístup k právu. Podpora, ktorá sa im poskytuje, môže mať formu odbornej prípravy, zvyšovania povedomia, prenosu vedomostí a osvedčených postupov, finančnej a organizačnej podpory, ako aj ochrany pred útokmi a očierňujúcimi kampaňami.

3.7.5. Výbor opakuje, ako už odporúčal v minulosti, že je potrebné vytvoriť účinný a prístupný mechanizmus na identifikáciu a oznamovanie fyzického a slovného napádania, zastrašovania a obťažovania, ku ktorému dochádza okrem iného prostredníctvom zneužívania súdnych sporov, ako aj formou nenávistných prejavov voči organizáciám občianskej spoločnosti vrátane tých, ktoré chránia ľudské práva ([22]). Keď sa tieto útoky dejú v digitálnej sfére, musia byť rýchlo identifikované a príslušné príspevky vymazané.

V Bruseli 26. októbra 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

([21]) Pozri aj stanovisko na tému *Dôstojné minimálne mzdy v celej Európe* (SOC/632), bod 4.5.3 a bod 4.5.6 (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 159).

([22]) Stanovisko na tému *Stratégia posilnenia uplatňovania Charty základných práv v EÚ* (SOC/671) (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 50).

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 59 ods. 3 rokovacieho poriadku):

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 1

SOC/724 – Zlepšenie rovnosti v EÚ

Bod 3.3.7

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
S cieľom nájsť iný spôsob, než je zaťaženie jednotlivcov spojené so súdnymi spormi, dať opravnému prostriedku silu zodpovedajúcu praktikám, ktoré sa ním postihujú, a urobiť z právneho rámca účinnú hrozbu, ktorá umožní právnou reguláciou zamedziť diskriminácii, sa EHSV ***zasadzuje za to, aby Únia vypracovala*** právne predpisy v záujme prijatia procesných nástrojov na to, aby sa v ***členských štátoch*** uľahčil prístup k právam, napríklad prostredníctvom využívania mechanizmu kolektívnych žalôb, ktorými sa ***zlepší*** prístup k súdnemu prostriedku nápravy a jeho dosah, s cieľom bojovať proti diskriminácii a brániť rovnaké zaobchádzanie.	S cieľom nájsť iný spôsob, než je zaťaženie jednotlivcov spojené so súdnymi spormi, dať opravnému prostriedku silu zodpovedajúcu praktikám, ktoré sa ním postihujú, a urobiť z právneho rámca účinnú hrozbu, ktorá umožní právnou reguláciou zamedziť diskriminácii, EHSV ***nabáda členské štáty, aby zvážili a, ak je to potrebné, zaviedli opatrenia, ktoré zaistia a podporia prístup k spravodlivosti. Mohlo by to zahŕňať*** právne predpisy v záujme prijatia procesných nástrojov na to, aby sa v ***príslušnom členskom štáte*** uľahčil prístup k právam, napríklad prostredníctvom využívania mechanizmu kolektívnych žalôb, ktorými sa ***môže zlepšiť*** prístup k súdnemu prostriedku nápravy a jeho dosah, s cieľom bojovať proti diskriminácii a brániť rovnaké zaobchádzanie.

Zdôvodnenie

Tri skupiny výboru nedospeli v tejto súvislosti k dohode v rámci študijnej skupiny ani v sekcii SOC. Procesné právo patrí tradične do právomoci členských štátov. Preto by malo byť na členských štátoch, aby rozhodli, či chcú ako nástroj na presadzovanie zásady rovnosti zaviesť na vnútroštátnej úrovni kolektívne žaloby/kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu. Vnútroštátne systémy by sa tak mohli prispôsobiť vnútroštátnej realite. Okrem toho by sa nemalo zabúdať na to, že kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu by sa takisto mohlo zneužiť.

Výsledok hlasovania

Za: 59

Proti: 104

Zdržalo sa: 13

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 2

SOC/724 – Zlepšenie rovnosti v EÚ

Bod 3.3.10

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV sa domnieva, že na ochranu pred diskrimináciou vo všetkých formách uvedených v článku 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa musia uplatňovať porovnateľné politiky. Vyzýva preto Komisiu, aby: — sa zaviazala, že bude účinne presadzovať prijaté opatrenia alebo prijme nové opatrenia na podporu rovnosti v zamestnaní a zabezpečenie skutočného uplatňovania platných právnych predpisov v rámci svojej politiky zamestnanosti a antidiskriminačnej politiky; — presadila prijatie opatrení, ***ktorými sa analýza*** diskriminácie ***na pracovisku stane všeobecne rozšírenou praxou, a podporovala povinnosti zamestnávateľov v oblasti hodnotenia, podávania správ a monitorovania***; — pomáhala podnikom rozvíjať antidiskriminačné a inkluzívne postupy.	EHSV sa domnieva, že na ochranu pred diskrimináciou vo všetkých formách uvedených v článku 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa musia uplatňovať porovnateľné politiky. Vyzýva preto Komisiu, aby: — sa zaviazala, že bude účinne presadzovať prijaté opatrenia alebo prijme nové opatrenia na podporu rovnosti v zamestnaní a zabezpečenie skutočného uplatňovania platných právnych predpisov v rámci svojej politiky zamestnanosti a antidiskriminačnej politiky; — presadila prijatie opatrení, ktoré ***pomôžu účinne uplatňovať na pracovisku definíciu*** diskriminácie***, ako je vymedzená v právnych predpisoch EÚ***, a ***poskytla usmernenia zamestnávateľom pri povinnom hodnotení, podávaní správ a monitorovaní;*** — pomáhala podnikom rozvíjať antidiskriminačné a inkluzívne postupy.

Zdôvodnenie

Tento bod sa týka vykonávania politík založených na kritériách stanovených v článku 19 ZFEÚ. V bode 3.4.1 (a v bode 1.3) stanoviska sa už uvádza, že „EHSV dôrazne vyzýva Európsku úniu, aby pokračovala v zabezpečovaní ochrany pred diskrimináciou v prístupe k tovaru a službám, najmä prijatím návrhu smernice o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu“. Cieľom pozmeňovacieho návrhu je uviesť, aké opatrenia treba prijať, aby bolo zavádzanie a uplatňovanie antidiskriminačných pravidiel EÚ účinné.

Výsledok hlasovania

Za: 67

Proti: 109

Zdržalo sa: 11

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 3

SOC/724 – Zlepšenie rovnosti v EÚ

Bod 3.4.4

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
EHSV žiada Radu, Parlament a Komisiu, aby zabezpečili prijatie tohto návrhu smernice v znení zahŕňajúcom jeho všeobecné návrhy na zlepšenie možností prístupu k právam a opravným prostriedkom ***vrátane nástrojov***, ktoré uľahčia prístup k právam prijatím postupov kolektívnej žaloby s cieľom zabezpečiť ich účinnosť a uznanie právomocí vnútroštátnych orgánov na boj proti diskriminácii.	EHSV žiada Radu, Parlament a Komisiu, aby zabezpečili prijatie tohto návrhu smernice v znení zahŕňajúcom jeho všeobecné návrhy na zlepšenie možností prístupu k právam a opravným prostriedkom a ***aby na členské štáty ponechali rozhodnutie, či zavedú nástroje***, ktoré uľahčia prístup k právam prijatím postupov kolektívnej žaloby s cieľom zabezpečiť ich účinnosť a uznanie právomocí vnútroštátnych orgánov na boj proti diskriminácii.

Zdôvodnenie

Tri skupiny výboru nedospeli v tejto súvislosti k dohode v rámci študijnej skupiny ani v sekcii SOC. Procesné právo patrí tradične do právomoci členských štátov. Preto by malo byť na členských štátoch, aby rozhodli, či chcú ako nástroj na presadzovanie zásady rovnosti zaviesť na vnútroštátnej úrovni kolektívne žaloby/kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu. Vnútroštátne systémy by sa tak mohli prispôsobiť vnútroštátnej realite. Okrem toho by sa nemalo zabúdať na to, že kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu by sa takisto mohlo zneužiť.

Výsledok hlasovania

Za: 60

Proti: 114

Zdržalo sa: 11

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 4

SOC/724 – Zlepšenie rovnosti v EÚ

Bod 1.10

Zmeniť:

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
S cieľom nájsť iný spôsob, než je zaťaženie jednotlivcov spojené so súdnymi spormi, dať opravnému prostriedku silu zodpovedajúcu praktikám, ktoré sa ním postihujú, a urobiť z právneho rámca účinnú hrozbu, ktorá umožní právnou reguláciou zamedziť diskriminácii, ***sa EHSV zasadzuje za to, aby Únia vypracovala*** právne predpisy v záujme prijatia noriem na to, aby sa v ***členských štátoch*** uľahčilo uplatňovanie kolektívnych žalôb, ktorými sa zlepší prístup k súdnemu prostriedku nápravy a jeho dosah, s cieľom bojovať proti diskriminácii a brániť rovnaké zaobchádzanie.	***EHSV nabáda členské štáty, aby zvážili a, ak je to potrebné, zaviedli vhodné opatrenia s*** cieľom nájsť iný spôsob, než je zaťaženie jednotlivcov spojené so súdnymi spormi, ***alebo zmierniť toto zaťaženie***, dať opravnému prostriedku silu zodpovedajúcu praktikám, ktoré sa ním postihujú, a urobiť ***zo svojho*** právneho rámca účinnú hrozbu, ktorá umožní právnou reguláciou zamedziť diskriminácii. ***Mohlo by to zahŕňať*** právne predpisy v záujme prijatia noriem na to, aby sa v ***príslušnom členskom štáte*** uľahčilo uplatňovanie kolektívnych žalôb, ktorými sa zlepší prístup k súdnemu prostriedku nápravy a jeho dosah, s cieľom bojovať proti diskriminácii a brániť rovnaké zaobchádzanie. ***EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby v snahe uľahčiť výmenu osvedčených postupov poskytla informácie o rôznych vnútroštátnych legislatívnych rámcoch v tejto súvislosti.***

Zdôvodnenie

Tri skupiny výboru nedospeli v tejto súvislosti k dohode v rámci študijnej skupiny ani v sekcii SOC. Procesné právo patrí tradične do právomoci členských štátov. Preto by malo byť na členských štátoch, aby rozhodli, či chcú ako nástroj na presadzovanie zásady rovnosti zaviesť na vnútroštátnej úrovni kolektívne žaloby/kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu. Vnútroštátne systémy by sa tak mohli prispôsobiť vnútroštátnej realite. Okrem toho by sa nemalo zabúdať na to, že kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu by sa takisto mohlo zneužiť.

Výsledok hlasovania

Za: 65

Proti: 113

Zdržalo sa: 8